

В обороні Холмщини

Гелос проф. Грушевського. — Заява Холмського Виконавчого Комітету.

Львів, 9 квітня 1918.

В державній українській пресі появляється що-раз більше голосів, які свідчать, що міредатні круги української держави розуміють як слід вагу Холмщини і вважали західних українських земель. Ми вже мали нагоду згадувати про ті голоси, як також про невдоволення польської преси, що в Києві говорять про Холмщину як „Діло“. Нині зануємося в тих голосів такий авторитетний голос, як президент Центральної Ради проф. М. Грушевський (беремо його з віденської „Ukrainische Korrespondenz“ з 6. с. м.), а також відразу Холмського Виконавчого Комітету в Києві, поміщену в лівських газетах з приводу відомого відомлення українського комісара для Холмщини й Підляшя п. Ол. Скорсевича-Йодтухевича.

Президент Центральної Ради проф. М. Грушевський про Холмщину:

„Як історик, — пише проф. М. Грушевський — який займає в першій лінії історію українських окраїнних областей, вважають своїм обов'язком трактувати холмську спадщину з рішечого ставлення. До сего вважаю себе тим більше уразливим, бо я, як син учителя греко-університетської гімназії в Холмі, є обізнаний в історичних справах в сій країні. Через ціле моє життя був я за самозначення народів і тому певне не виступав би я за якимнебудь гонимством, колиб я був переконаний, що наша иррова делегация порушила в холмській гитаню права польського народу, а в бесарабській права Румунів.“

Я хотів би тільки обмежити ся до сего ствердження: Холмське питання, се ідеяльний примір вмовлювання. Промовчуючи ідеяні відносини, перекручуючи факти, або прями з імперіалістичних мотивів старається часто являть груба людий вмовити широким народним масам думку, яка відтак може спричинити велике нещастє. В 18. ст. не апало би жадному Полякови на думку твердити, що Холмщина се польська, а не українська область. Під польським панованєм творила Холмщина, побіч українських всеводств лівівського, галицького, перемиського і снінського, окреме „руське всеводство“. Аж до звуки з Польщею був сей спірний край інтегральною частию старо українського великого князівства Галицького. Аж коли на віденськй конгресі дипломати з найріжнородніших частей польської корони а саме з областей: польських, литовських, білоруських і українських, зліпили „Конгресову Польщу“, явила ся в увазі Поляків Холмщина як часть Польщі в тіснійшій аналію слова.

До 19. ст. не важили ся Поляки ніяк вважати Холмщину польською областю. Аж по втраті інших областей старали ся вони Холмщину за всяку ціну спольонізувати і ввадати кожний акт, який стремів до відлученя сеї країни від Польщі“.

Далі сего говорює проф. Грушевський насаджуванє православія в Холмщині і польську акцію, яка під покришкою «борони католіцизму ширила польонізацію. Перейшовши до справи виділення Холмщини; проф. Грушевський пише:

„Всіх, що мали відвагу пригадати Полякам, що тут ходить зяч не о „російський“, але також не о „польський“, тільки о український край, — а до таких належав і я, — Поляки обсилювали лайками“.

Від часу Богдана Хмельницького — пише далі проф. Грушевський — змогла Україна аж тепер ваяти під опіку сю важко досвідчену, зі всіх українських земель найбільше гноблену Холмщину. В тім бачить жадна завойовань Пельша українській імперіялізм.

„Коли Поляки спскикують ся на „історичні“ права, то мушу піднести з особливим натиском, що се, що признав нам тепер берестейський мировий договір, ше ніяк не відповідає нашим історичним границям. Дорогичин, одно з наших історичних міст, в якім коронною нашою короля Давида, не припав Українській Народній Республіці. Одначе ми не ганяємо за історичними святцшами, а радше чиеємо ся з реальними обставинами і ратуємо наші області, на скільки се серед яких обставин можливе. Як ли тільки в важким сердцем приймаю факт, що Українська Народня Республіка не осягнула своїх історичних границь, бо вона не обіймає всіх українських граничних областей, якимвже староукраїнська галицька літопись дала імя „Україна“, то далекий я від сего, щобі сю обставину вважати за „casus belli“.

„Імперіялістичні наміри є нашому правительству кілковито чужі. Коли при упрагильненю границь малиб Українській Народній Республіці припасти чужі елементи, — ідеяльне розмежеє ледви чи дасть ся осягнути — то користаєб вони з признаних Радєю прав для національних меншостей. Не може підлягати ніякому сумнігови, що наша конституція забезпечить неукраїнській людвості в граничних областях найдалішє йлучі права. Се відносить ся як до Холмщини, так і до тих повітів Бесарабії, в яких українське населенє творить більшість“.

Холмщина идичє ратує.

Холмський Виконавчий Комітет у Києві оглосшує отсю відозву:

„Мені аж страшно, як вгадаю Оту хатину врай села“.

(Т. Шенченко).

Чи єсть серед українських земель нещаснійше, як та, що набула темер великої „популярности“ завдяки міжнародній ситуації, чи є нещасливішій нарід иншою якоїсь частини України, як Холмщина, як холмський нарід? Вона, ота обшарвана хатина край села, зазнала за своє історичне жите такої трагічної долі, що краще не згадувати тепер, коли віру страж-

дає і вже переживемо, бо в рідній і матірній мундіти ляховита вже ні на кого не здавало ся, що холмську проблему вирішено остаточно, і вирішено в єдине можливе вирішення органічного приєднаня Холмщини до України. Наша радість недивно ше не була неймовірна, ми, холмщакы, були певні, що „хатину край села“ не буде рошмашає, а запанує в ній згода, мир, тишина завало, тільки колотечи, релігійної сарки, тєрського розбишачтва, польського вражєности до „хлопа“. Повторюємо, краще не згадувати колишнього, минулого. Перед нами стежить захоплююча перспектива напруженої вильнито духових сил народу, що колєсь вийде під польськими-панськими клячуками урядно-російським доглядом. Так далі не буде...“

Але перечитайте, що нам, Холмському Виконавчому Комітету Губерніальному, на сего проводу передали наші товариши в Бересті. Треба бути холмщаком, треба ваяти з історичних мовох перебуває тепер наші холмський обшарок, треба пам'ятати про насильне виселєня з рідних осель в 1915. році, треба широким держувати безліч запитань від холмських ченчиків-біженців, які звертають ся до Виконавчого Комітету: „коли можна ітати до Львова щоб зрозуміти весь жах, який нас, холмщакы, Але і „історичний“ Українець, свідомий доміленю в Бересті, не може не ваяти ся і в або инанше на ускладнюуючо ся „спільнє інська „хата край села“ терпіла в скарженє свої мації на своє матір, надто глибше холмський переживє ся, заховив ся вимовно ідеєю українського руху, шеб не жинє було в справи. Ми самі, холмщакы, не здужали вимовити лиха, ми муємо кричати про доганює бо ше дванадцятій час, треба напружити всі зусилля, вєднати все, що є живого і творчого холмського народу, а він, той нарід, розширєний зо всім просторам величавої Ресії, і лише незвичайна частинка його тут, в Україні. Наш моральний обов'язок отворити вата, що Холмщина більш ніж в неволі, вона тине і невдомлена в Бересті про те мовисто свідчить.

Холмський Виконавчий Комітет

Командант німецьких військ на Україні

Львів, 9 квітня 1918

Бюро Вольфа доносить з Києва від 6. квітня с. р.:

Генерал польовий маршал п. Альтера був вчера сюди, щобі обняти команду над німецькими військами на Україні. На державно-

Український Національний Музей.

Серед особливо тяжких обставин стрітів Національний Музей 10-дїте сего єногяня 8. марта 1918 р. Товна полїаєств, жандармів і російських комісарів зірвала в його дверий урядові печатки, щобі веревести в нїм подрібну ревізію. Ревідували, наклали великі печатки на поодинові шафи і віддїля, шебі — богони Господи — „милевинська“ пропаганда не пошла в музей ріками по галицькій землі. Зревідували, положили нові печатки на всі входи двері, поставили знов стражу, ключі забрали, директора відвели туди — звідки привели...“

Але жите перемогло отсей подих смертельного розкладу. В другій половині марта 1918 р. Національний Музей вернув до нормального жита, правда під строгим поліційно-жандармським наглядом, але тем більшою притягуючою силою було отсе видимє „око-власти“. Музей ше ніколи не мав стільки доходів з вступів і продажі вталюгів, як в останні місяці російської окупації. Найважнійше одначе те, що всі відуючі мучей захоплювались богатством збірок і красою давнього галицького малярства. І всім було ясно, що се боляше впитоє галицьке, що воно довше заховало давні традиції словно-візантійського малярства, як великоруське.

Нині, коли ляховита війни вже починає слабшати, коли на розвалинах царського абсолютизму розвиває ся дньої криси квітка — Народня Українська Республіка, належить ше раз приглянутись до діяльности і значіння Національного Музея.

Галицька Русь-Україна може дуже гордити

ся своїм Національним Музеєм. Нині він є всю Русь-Україну єдинокий осередок великого, систематичного збираня, порадкованя і зберіганя живих свідків української культури і умієсти в давні часи. За час війни він збогатив ся значною збіркою рідних стародруків, рукописів, актів, та інших ікон нападїрняської України. Музей має на приміті набутки незвичайно цінних творів українського мистецтва — народно-го й академічного, книгозбірєнь і ваяток історико-культурного жита України. Управа Музея мріє про злуку культурно-національних, іконописних, художних віддїлів лівівських українських музеїв в єдин великий Український Національний Музей — бо жите України, бо живоносний легіт самобутнього народовправства, бо природний розмах створеного заходами й коштами єдиної одиної закладу — змуше нас всіх до того.

Якіж завданя має отся нова майбутня інституція? Тільки єдино: стати триким жерелом неспучої праці нинішніх і грядучих кругів українських вчених над пам'ятками української мови, українського мистецтва, української духової культури.

Велике, величавої грошевої і річєвої вартости добро вже зібране, систематично розложене і розміщенє — темер його належить використати для пожитку і слави українського народу.

Найсмперед треба одначе помогти сій інституції приготити все потрібне до сеї загально української праці. Отже треба дати їй можливість удержати відповідний персонал, який, маючи задоволеній дліб від закладу мїг би посвятити йому всі свої фахові сили, своє знанє і вченість. Українському Національному Музею потрібні — директор, фаховець-музеолог, зна-

вець музейної справи на Україні та єдиний в рокому, чоловік енергійний, та спеціаліст в двох віддїлах музею. Крім цього є потрібні віддїлови по вченюму фаховцеві, який мєг гичних, метких і роботоспособних, з визначєним мїг би стати в довільну хвилю свого вчєностійним вождом закладу. Ін до вчєности трибі спритні, інтелегентні помічники — офір і добрий канцелярист. Такий особовий склад може дійсно в короткїм часі подолати музейську працю внутрішню музейну і зовнішню давичу.

Український Національний Музей вартє відповідних примішень для систематичного закладу всего зібраного богатства, легко достого для спеціалістів і зберіганя його від рощів часу. Адже коли єдине буде достучє всіх у виставових залах, друге можливоє вчєніше буде розміщенє в т. зв. валах і рибітних поодинових віддїлях.

В тих ребітках буде їти вся робота спеціалістів консерваторів, вчених фаховців, фотографів, копістів, — ововчє якої стануть вчєні дожди видавництва Музея. Побіч Музея вартє бути добра печатня і книгозбірєнь, яка могла быти його від прихоти всіляк відрахована.

Для всего того положив трибі вдало основник мінішого Національного Музея „Український Національний Музей“ ваяти рити тільки сам український нарід через сї просвічену суспільність. На здійсненє сего єдиного завданя потрібні величавої сили але нони нам — Галичанам нині зостає ся силу. Національний Музей має три зала в палаті при вул. Мохнацького, але є одноставлені, але в ній нема місця на другий Музей, який може й сїдї склєсти з вчєних музейних складівках предметів. Музейні

— Грешена карч на Варшаву. Тому що магистрат Варшави дотепер не заплатив кару 250.000 марок наложеної на місто 14. лютого з арманду випадків, які мали там місце по оголошенню мирового договору з Україною повідомив німецький президент моліції управи магистрату, що наложено кару відтягати з доходів міста, які є в руках окулюючих держав.

— Велика катастрофа на Дунаю. В суботу о год. 3-45 над раном коло місцевости Пас, 60 км. низше за Будапештом вдарили на себе поштової корабель „Софія“ з 750 подорожничин і корабель „Донна“ з 350 подорожничин. Наслідки катастрофи були страшні: загинило ся 500 подорожних, 10 було легко і 14 тяжко ранених, багато осіб задушено ся серед нагопну на сходах. Причиною катастрофи був лихий наярин, який дав керманця „Донни“ своїйму кораблю.

— Святочний вечір в честь Таваса Шевченка. Учениці дівочої гімназії С. С. Василюку Львова узладжують в пятницу дня 12. цвітня с. р. в селі Музичного Товариства ім. М. Лисенка Святочний вечір в честь Т. Шевченка. Початок святого о год. 7 вечером. Добровільні датки на святський фонд ім. Митрополита Андрея гр. Шингійського приймають ся з повагою.

— Луцій Ридель, визначний польський лірик, помер вчера по полудни в Брзновичах малих пд Краковом по двотижневій недужі на запалені легких. Уродив ся в Кракові 17. мая 1870 р., як син знаного окуліста і професора університету. Де найважніших його творів належать: Поезія і драматичні твори „Зачароване Коло“, „Венеція ролик“ і ин. Похорони відбудуть ся в середу в Кракові.

— Перенесене царської родини. Наслідком поїх на далекі місця постановлено перенести царську родину з Тобольська до одного з міст в області Уралю.

— З гевандячого півіту запитують, длячого старство в Товмачі признає на села (може не всі) замість пів кг. цукру на голову лише по 12 дека, коли декотрі панки дістають окрему асигнацію навіть на 50 кг. По селах збіже старство забирало, але бідним чи потребуєчи не дає зовсім муки. Звідки в Товмачі і в Тисьмениці дістають жижи нукор, який продають по 8—12 кор., нафту по 6 кор. в дохатком фасолі, коли для сія того не дають? Длячого декотрі вибрані громади дістають по кільканацять тисяч місячної замоги, а знищені, спалені, в підмоци, по 1000 кор. Длячого де си не дістали спалені в 1916 р. причинка на чинш. Центральна же в 1917 р. се уморжувала? Длячого спалені і зрабовані не дістали замоги на купно хатної обстанови — хоч в інших повітах давно виваляють? Длячого для знищених селян нема збіжа на засів, хоч дістають нани й підпанки?

†
ПОМЕРЛИ.

Іван Кочемаш хорунжий п. п. поляк 16. марта від куль італійського літака. Покійний, селянський син, походив з присілка Підбуковици (західної части перемиського повіта). В гімназії покійний з замилованем займав ся організованем музичних і співачьких кружок гімназьяльних, в які вложив много праці. — В. И. П.

о. Савва Стрільбицький, парох в Росохачі, проживши 59. літ, упокоїв ся дня 26. марта на удар сердца. З покійним айшов в могилу один зі свідомих наших діячів, який ревно займав ся народними справами, доки тяжка недуга не привезомила его в послідних літах відсунути від тої праці. Похорони відбули ся в суботу дня 30. с. м. в Росохачі при участі численного духовенства в Вар. деканом о. Мицьковським та парохіян Сосуліакі і Росохача, які численно явилися, щоби віддати послідну прислугу тліним останкам свого улюбленого пароха. — В. И. П.

ОПОВІСТКИ.

Середа 10. цвітня 1918.

Ниві: греко-кат.: Іларіона преп. — римо-кат. Маґяра.

Вантра: греко-кат.: Марка еписк. — римо-кат. Лян п. р.

І Львівський Укр. Народний Театр Т-ва „Бесіда“ під дирекцією К. Рубчакової, Сала т-ва ім. М. Лисенка, вул. Шашкевича ч. 5.

Неділя, дня 14. цвітня 1918 „Паливода“, том. на 4 ді К. Кірого.

Початок о год. 7-30 веч.

Білеті скорійше можна дістати в „Народній Торговлі“.

— Ліцитація коней в кінешнім шанталі Максимовечі коло Самбора 11. цвітня с. р. не відбудеть ся. — Insplizirender der Pferdorganzung Przemysl.

— Організація почтовців відкрива „Факхову корадню“ у Львові, Ринок ч. 10. І. поверх, в цілі уділюваня інформацій і поради в справах фатових. Години урядові від 6—7 вечер. Письма до „факхової поради“ належить слати на адресу: Станислав Панькіа, старший офіціал почтовни, Львів І.

— Засідане краєвого тіснійшого організаційного Комітету урядників і слуг у Львові буде в пятницу 12. с. м. о год. пів до б. в сати Ставропігійського Інститута.

— Підготовляні курси до 1) приготовної класи, 2) до І. кл. гімназійної в ц. к. Гимназ. України, в Станіславіві огирає філія „Учг. Громади“ від 20. цвітня до кінця червня. На курсі до приготовної класи значе німецької мови не конечне, до І. кл. конечно знати основи. Харч можна дістати в дешевій кухні „Українських Жюнк“ за винагородою (половина конче прэвіянтами). Зголошеня до проф. О. Целевича, Липова 41. Вік: до пригот. класи скінчаних 9 літ, до І. кл. 10 літ.

— Певіз Рагатицька! Загальні Збори Філії „Прэсвіти“ в Рагатині відбудуть ся в середу дня 24. цвітня 1918, о години 12-ій в позудне в будинку гімназії. На дневнім порядку: 1. Огворене Зборів. 2. Вибір нового видаю. 3. Вибір контрольної комісії і делегатів. 4. Внесеня. О численну участь просить ся. — о. Павло Кудрик.

НАДІСЛАНЕ.

РУТИНОВАНОГО СОЛІДІТАТОРА

вараз прийму. — Зголошеня приймаю до 20. цвітня. — Неприйняті офрти остануть без відповіді. — Зголошеня слати: Львів, Сучинського 19.

Адвокат Д-р Володимир Бачинський в Підгайцях. 4-5

ОГОЛОШЕННЯ.

ГОТЮН годі добути, а куряти коче ся; тому поручило визначити „Erzatz“ так званій „Табакон“, зробний цакер коштує 60 сот. Виключне вступство у перфумерії 4986 78 ? Львів, Синюска ч. 7.

Хто в У. С. С. або в інших війскових їде на Україну, зволать у власні інтереси вступити до „Сюноного Базау“ у Львові, Руська 20. 907 3-6

10 мером нагороди дістане той, хто віддасть мені за убліг дивизійній пенсійній при вул. Рутоського 17, Вітурська, вул. Жавітська 38. 919 1-2

Велика Ассураційне Товариство шукає молоду вярину славу, яка володілаби так в слові як і в писмі польською й українською мовою — Зголошеня слати: S. M. Bachstab, Zeitungsgabeau Karola-Ludwikastr. XXVII 1-3

Потрібний писар для двох громад. Найрадше інвалід У. С. С. Зголошеня прийме філія „Сільського Господаря“ в Галичи. 919 3-3

До Кружка Консументів „Народної Торговлі“ у Львові відбувають ся вписи ще дня від 4—6 год. вечер — для середмістя. По прохачі дільниць як Горощецька, Стрийська, Жавітська, Личаківська органівуют ся осібі Кружка. XI.10-10

Вправні бюрові сляги в торговельній конгонодстві і в інших конторських діяностях можуть мати паняти в Головій управі „Народної Торговлі“. Львів. — Письменні аголошеня в описок жатя, в відписанні свідочея договіршого адиятя, в залоданім поручень. — Усалея після умова XI. 13-7

Управа Спілки господарсько-торговельної в Самборі

приймає 1) лінаідатера, ознакомленого в практикою торговельною, 2) маґаннера до магазину збіжзового, 3) помічника склепового. Місця є до обседження сейчас за платнею після умова. — Зі зголошених кандидатів Управа Спілки дасть поешенство виудженням стрільням вгл. інвалідам війсковим. 916 1-2

Видання товариство „УКРАЇНЬСЬКА КНИГАРІА“
Наша найважливіша книга: Антін Кушнірський
870 А. 7-10 ілюстрації: Ольга Кушнірська
Дурень і його жінка жаба ланца — нар. казка, 14 ілюстр.
Богатий Марк — нар. легенда, 14 ілюстр.
Лисеня і візця — нар. байка, 14 ілюстр.
Катик і Півник — нар. байка, 14 ілюстр.
Два брати — каталійська нар. байка, 14 ілюстр.
Цар Лев — нар. байка, 30 ілюстр.
Певінь — каталійська нар. казка, 14 ілюстр.
Гевондар і вуж — нар. байка, 14 ілюстр.
Пимота заїзла — нар. байка, 14 ілюстр.
Сорика і негут — нар. байка, 14 ілюстр.
Про марьшого царя й його дочку — нар. казка, 22 ілюстр.
Певінький жабинський, бухинський і теводуї онни цариці — нар. казка, 22 ілюстр.
Про бідного павубка й царяну — нар. казка, 22 ілюстр.
Замовляти можна тільки в КНИГАРНІ „НАУК. ТОВ. ІМ. ШЕВЧЕНКА“, у Львові, Ринок 12.
— Пра білших заповолек 15% оброче.

НОВИНА
Гр. Гетьманець (Гр. Сьогобочий)
До страшних днів у Київі
(Сврейська енциклопедична молодіж і селянське рибітництво в сі дні).
Ціна 1 кор. 10 сот., пересилка 45 сот.
Замовляти в Книгарні Наукового Товариства 921 3-5 ім. Шевченка, Львів, Ринок 12.
10% на памітний барцяи за незалежність України

Одниме українське Тов. взаїмних обвалачень на житє і культуру
II „КАРПАТІЯ“
Почесний президент його Експлоативіації магистрат гр. Шеліцький.
Товариство спертє на взаїмність, а через ся усі васки припадають самія члена.
Ручить вше по трех літах неосорожність і взаїмність обещення.
Приманє по трех літах ярво викупу, а вказані по 3 літах уділяє пенячки на який місяць.
У всіх соравах емертата ся на адресу ЛЬВІВ, — вулиця Руська ч. 12.
Години урядові: від 8 до 2.

„JERRY“ Спілка з обм. пор. Американський урядження бюрові
Централа: Крає Фльорінська 3.
Філія: Львів Синюска 1.

„БОМБА“
гумор. сатир. ілюстр. журнал. Виходить дві цвітня с. р. два рази в місяць. Передплата з кінця року 15 кор. (15 гривен), кварталю 4.5. Вийшло вже 1 ч. та висилає ся за наданням 1 кор.
Передплату та всякі письма й твори шлюди на адресу: 914
Редакція „Бомби“, Львів, Синюска ч. 8, І. пов.

„ЛЮМЕН“
Львів, площа Марійська 4 (готель Европський) телефон
Карбітові лампи стандартні
Ліхтарні карбітові і карбітові
Нафтові і електричні ліхтарні
Жарівни металові і електричні прилади до освітлення
СТІНКИ ГАЗОВІ ПО І К.

XIV 1-6
З друкарні „Ціла“ Львів, Ринок ч. 12.